

Sản xuất và xuất khẩu viên nén từ Việt Nam Thực trạng và xu hướng thị trường đầu ra sản phẩm Cập nhật hết tháng 6 năm 2023

Forest Policy, Trade and Finance Initiative Program

Tháng 7 năm 2023

Tô Xuân Phúc, Forest Trends (pto@forest-trends.org)
Cao Thị Cẩm, Hiệp hội Gỗ và Lâm sản Việt Nam (caocamhp@gmail.com)
Trần Lê Huy, Hiệp hội Gỗ và Lâm sản Bình Định (fpa.binhdinh@vnn.vn)

Một số nét chính

- Hàn Quốc và Nhật Bản là hai thị trường nhập khẩu viên nén lớn nhất của Việt Nam. Lượng viên nén từ Việt Nam xuất vào hai thị trường này chiếm trên 95% trong tổng lượng viên nén xuất khẩu từ Việt Nam vào tất cả các thị trường.
- Sự khác biệt về nguồn gỗ nguyên liệu sản xuất viên nén xuất khẩu sang Hàn Quốc và Nhật Bản bao gồm: viên nén xuất Hàn Quốc chủ yếu làm từ gỗ phụ phẩm của ngành chế biến đồ gỗ như mùn cưa, dăm bào, đầu mẩu gỗ thừa. Các doanh nghiệp viên nén xuất khẩu đi Hàn Quốc chủ yếu nằm ở vùng Đông Nam Bộ, nơi tập trung các nhà máy sản xuất đồ gỗ. Viên nén xuất khẩu đi Nhật Bản đòi hỏi nguồn nguyên liệu gỗ là rừng trồng trong nước, có chứng chỉ FSC. Nguyên liệu này chỉ có ở những nơi tập trung nhiều các diện tích rừng trồng của Việt Nam, đặc biệt là từ vùng Miền Trung trở ra phía Bắc.
- Bắt đầu từ Quý 2 năm 2022, thị trường xuất khẩu của đồ gỗ suy giảm. Các phụ phẩm của ngành làm nguyên liệu sản xuất viên nén cũng giảm theo. Điều này tạo ra sự thiếu hụt nguồn cung nguyên liệu cho viên nén xuất khẩu sang Hàn Quốc.
- Khủng hoảng năng lượng do xung đột Nga – Ukraina làm nhu cầu và giá viên nén tại thị trường thế giới tăng rất mạnh. Điều này hình thành làn sóng đầu tư vào sản xuất viên nén không chỉ ở Việt Nam mà còn cả ở các quốc gia khác. Làn sóng này làm tăng sự cạnh tranh giữa các doanh nghiệp viên nén tại Việt Nam và giữa các doanh nghiệp Việt Nam và doanh nghiệp tại các nước khác như Malaysia, Thái Lan và Indonesia trong tương lai.
- Đầu năm 2023, thị trường Hàn Quốc có biến động mạnh. Giá viên nén xuất khẩu vào Hàn Quốc từ Việt Nam rớt xuống dưới 90 USD/tấn (FOB) vào Tháng 4, dưới mức giá thành sản xuất của nhiều doanh nghiệp. Nhiều doanh nghiệp đặc biệt là các doanh nghiệp quy mô nhỏ phải dừng hoạt động. Lượng nhập cũng giảm mạnh.
- Trong 5 tháng đầu năm 2023 (5T/2023), lượng viên nén xuất khẩu từ Việt Nam vào Hàn Quốc đạt 0,65 triệu tấn, tương đương 96,1 triệu USD về kim ngạch, giảm 41% về lượng và 45% về kim ngạch so với cùng kỳ của năm 2022.

- Thị trường Nhật Bản có độ ổn định cao cả về lượng và giá. Trong 5 tháng đầu năm 2023, lượng viên nén Việt Nam xuất khẩu vào Nhật Bản đạt 0,87 triệu tấn, kim ngạch đạt 151 triệu USD. Lượng xuất giảm 5,7% trong khi kim ngạch tăng 19,7% so với cùng kỳ 2022.
- Dự báo trong những tháng cuối năm 2023, tình hình sản xuất và xuất khẩu viên nén của Việt Nam sẽ không có nhiều biến động. Cụ thể, (a) Lượng và giá xuất vào Hàn Quốc sẽ tăng, theo đà hiện nay, tuy nhiên sẽ không tăng đột biến; (b) Lượng và giá xuất khẩu vào Nhật Bản ổn định; (c) Cạnh tranh về nguồn nguyên liệu để sản xuất viên nén xuất khẩu Hàn Quốc sẽ tiếp tục tăng bởi thị trường đầu ra xuất khẩu của các mặt hàng gỗ chưa có tín hiệu hồi phục.

Bối cảnh

Việt Nam hiện đã trở thành quốc gia sản xuất viên nén lớn thứ hai trên thế giới, chỉ sau Hoa Kỳ. Hầu hết viên nén sản xuất tại Việt Nam được xuất khẩu, với trên 95% lượng xuất khẩu đi vào Hàn Quốc và Nhật Bản làm nguyên liệu đầu vào cho sản xuất điện. Một lượng nhỏ được tiêu thụ nội địa tại Việt Nam làm nguyên liệu chất đốt của các lò hơi, lò sấy... Từ 2013 đến 2022, lượng và giá trị kim ngạch xuất khẩu viên nén của Việt Nam đã tăng lần lượt là 28 và 34 lần. Theo Tổng cục Hải quan, năm 2022 Việt Nam xuất khẩu 4,9 triệu tấn và kim ngạch đạt 0,79 tỉ đô la Mỹ. Trong năm tháng đầu năm 2023 (5T/2023), lượng xuất đạt 1,57 triệu tấn, kim ngạch đạt khoảng 256,5 triệu USD. Xuất khẩu hiện đang trên đà tăng.

Nhu cầu tiêu thụ viên nén trên thế giới sẽ tăng khoảng 250% trong thập kỷ tới, đạt con số 36 triệu tấn từ mức 14 triệu tấn năm 2017. Trong những năm vừa qua, cầu tiêu thụ tăng chủ yếu tại các nước Châu Âu, Nhật Bản và Hàn Quốc¹. Tuy nhiên, ngành viên nén Việt Nam có cơ hội mở rộng thị trường khi cầu tiêu thụ tại Việt Nam bắt đầu có tín hiệu tăng nhanh bởi Chính phủ đang nỗ lực thực hiện các cam kết giảm phát thải khí nhà kính và sử dụng năng lượng sạch, bao gồm viên nén nhằm thay thế than trong sản xuất năng lượng. Quy hoạch Điện VIII được Chính phủ phê duyệt ngày 15/5 vừa qua ưu tiên phát triển nguồn năng lượng tái tạo, bao gồm điện sinh khối nhằm thay thế điện than có mức phát thải cao. Vì vậy, nhu cầu sử dụng viên nén tại thị trường nội địa có thể mở rộng rất nhanh trong tương lai.

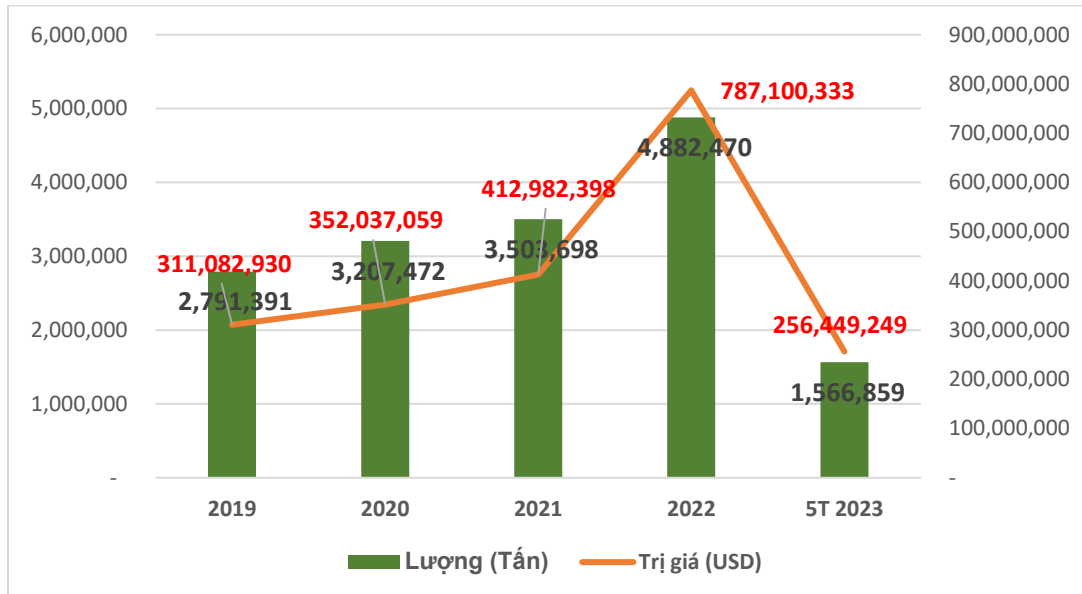
Bản tin này cập nhật tình hình xuất khẩu viên nén của Việt Nam trong thời gian vừa qua, tập trung vào những thay đổi của thị trường trong 5 tháng đầu năm 2023. Các con số thống kê về lượng và giá trị xuất khẩu được Nhóm nghiên cứu của Forest Trends và các hiệp hội gỗ tổng hợp từ nguồn số liệu thống kê của Tổng cục Hải quan Việt Nam. Thông tin định tính về các biến động thị trường xuất khẩu trong thời gian vừa qua và xu hướng thị trường trong thời gian sắp tới được thu thập từ các trao đổi với các lãnh đạo của Chi hội Viên nén và thông tin từ các nguồn tin cậy khác. Các nhận định trong Bản tin là của các tác giả.

¹ Bản tin Forest Trends: Sản xuất và xuất khẩu viên nén tại Việt Nam Thực trạng và một số khía cạnh cần quan tâm tháng 7.2021

Việt Nam xuất khẩu viên nén hết 5T/2023

Hình 1 chỉ ra lượng và giá trị viên nén xuất khẩu từ Việt Nam từ năm 2019 tới hết 5T/2023. Năm 2022 xuất khẩu tăng rất mạnh: lượng xuất đạt gần 4,9 triệu tấn, kim ngạch đạt 0,79 tỉ USD.

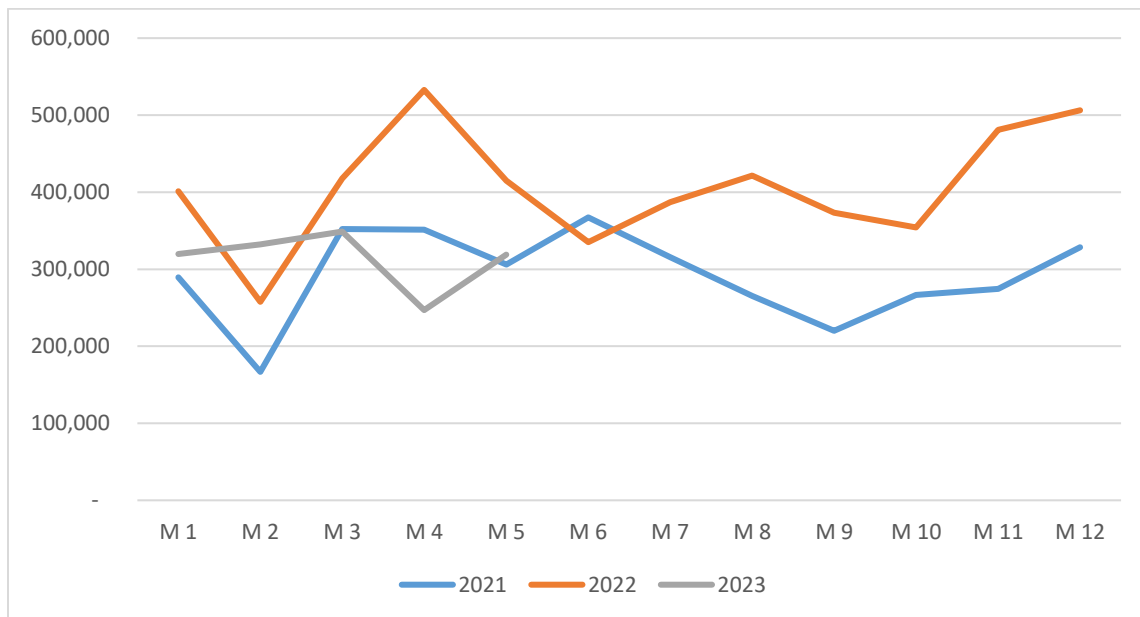
Hình 1. Lượng và giá trị viên nén xuất khẩu của Việt Nam giai đoạn 2019 – 5T/2023

Nguồn: Số liệu của Tổng cục Hải quan, tính toán bởi Nhóm nghiên cứu của các HH gỗ và Forest Trends

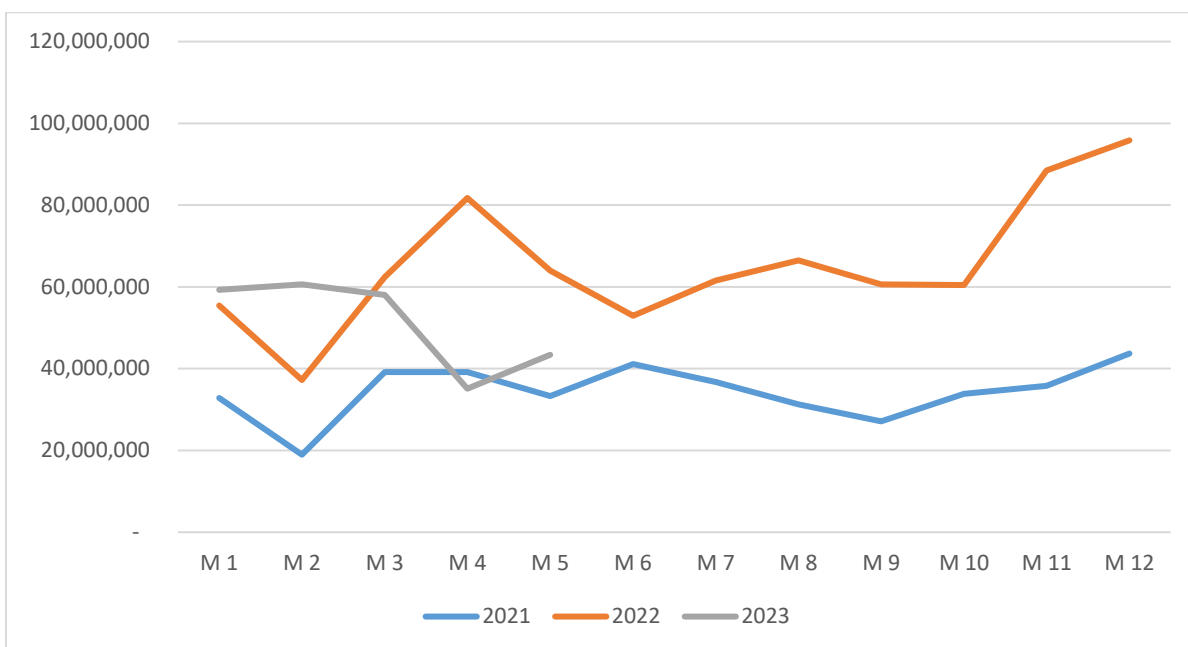
Lượng và giá trị kim ngạch xuất khẩu viên nén của Việt Nam theo tháng từ 2021 tới hết 5T/2023 được thể hiện ở hình 2 và hình 3.

Hình 2. Lượng viên nén xuất khẩu của Việt Nam theo tháng, 2021 - 5T/2023 (Đơn vị: tấn)

Nguồn: Số liệu của Tổng cục Hải quan, tính toán bởi Nhóm nghiên cứu của các HH gỗ và Forest Trends

Hình 3. Kim ngạch xuất khẩu viên nén của Việt Nam theo tháng, 2021 - 5T/2023 (Đơn vị: USD)

Nguồn: Số liệu của Tổng cục Hải quan, tính toán bởi Nhóm nghiên cứu của các HH gỗ và Forest Trends

Thị trường xuất khẩu

Hàn Quốc và Nhật Bản là hai thị trường nhập khẩu viên nén nhiều nhất của Việt Nam. Lượng và kim ngạch xuất khẩu mặt hàng này vào Hàn Quốc và Nhật Bản chiếm 97% tổng lượng và giá trị xuất khẩu từ Việt Nam từ tất cả các thị trường trong năm 2022 (Bảng 1).

Bảng 1. Lượng và giá trị xuất khẩu viên nén của Việt Nam theo thị trường, 2022 – 5T/2023

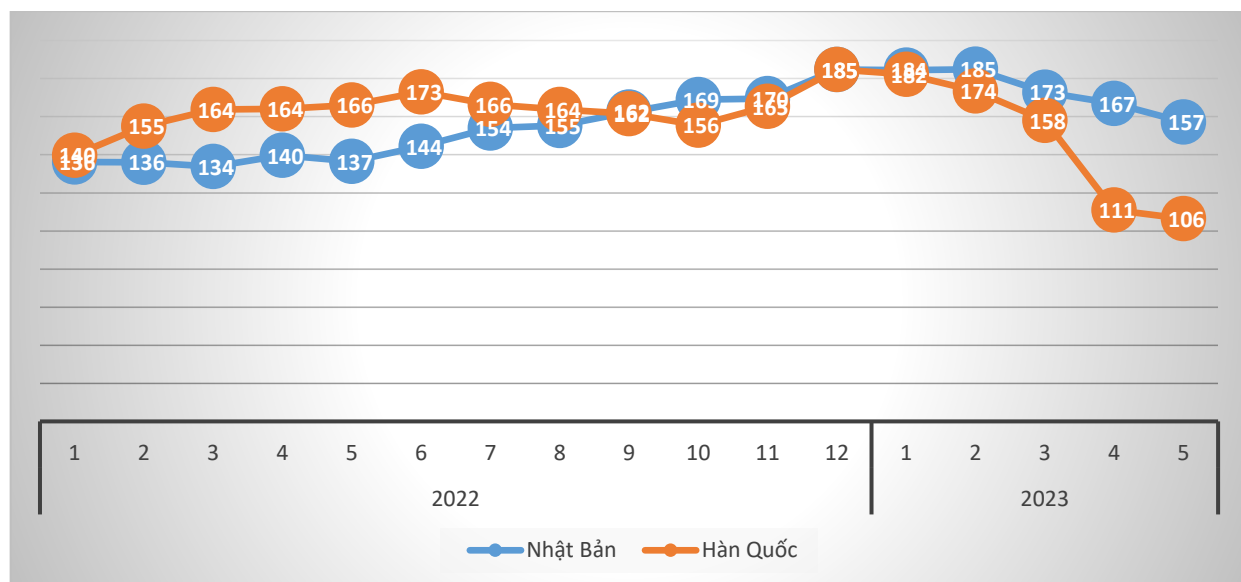
Thị trường	Đơn vị	2019	2020	2021	2022	5T/2023
Hàn Quốc	Tấn	1.923.725	1.981.416	1.962.910	2.264.725	652.273
	USD	192.780.086	193.457.090	212.045.543	377.136.572	96.114.147
Nhật Bản	Tấn	856.171	1.216.777	1.534.926	2.495.123	871.356
	USD	116.643.997	157.569.776	200.113.784	384.296.452	151.059.458
Thị trường khác	Tấn	11.495	9.279	5.862	122.622	43.229
	USD	1.658.847	1.010.193	823.071	25.667.310	9.275.644
Tổng cộng	Tấn	2.791.391	3.207.472	3.503.698	4.882.470	1.566.859
	USD	311.082.930	352.037.059	412.982.398	787.100.333	256.449.249

Nguồn: Số liệu của Tổng cục Hải quan, tính toán bởi Nhóm nghiên cứu của các HH gỗ và Forest Trends

Giá viên nén xuất khẩu

Xung đột Nga – Ukraina đẩy mức giá viên nén tại thị trường thế giới lên rất cao. Giá viên nén xuất khẩu của Việt Nam sang Hàn Quốc và Nhật Bản vào những tháng đầu 2022 dao động khoảng 140 USD/tấn (FOB Việt Nam). Mức giá sau đó tăng rất mạnh, đạt 180-190 USD/tấn vào những tháng cuối năm 2022 và đầu năm 2023. Mức giá sau đó giảm sâu, đặt biệt tại thị trường Hàn Quốc. Theo một số doanh nghiệp xuất khẩu, giá xuất khẩu vào thị trường này trong tháng 6/2023 chỉ đạt khoảng 110 USD/tấn trong khi mức giá xuất khẩu đi Nhật đạt 145 – 165 USD/tấn. Hình 4 chỉ ra mức giá xuất khẩu sang 2 thị trường này năm 2022 và 5 tháng đầu năm 2023.

Hình 4. Giá viên nén xuất khẩu sang Hàn Quốc và Nhật Bản, 2022 – 5T/2023 (Đơn vị: USD/tấn)

Nguồn: Số liệu của Tổng cục Hải quan, tính toán bởi Nhóm nghiên cứu của các HH gỗ và Forest Trends

Doanh nghiệp xuất khẩu viên nén

Số doanh nghiệp viên nén tham gia thị trường ngày càng tăng. Theo số liệu thống kê của Tổng cục Hải Quan, số doanh nghiệp xuất khẩu viên nén tại Việt Nam đã tăng từ 123 doanh nghiệp năm 2020 lên 152 doanh nghiệp vào năm 2022 (Bảng 2).

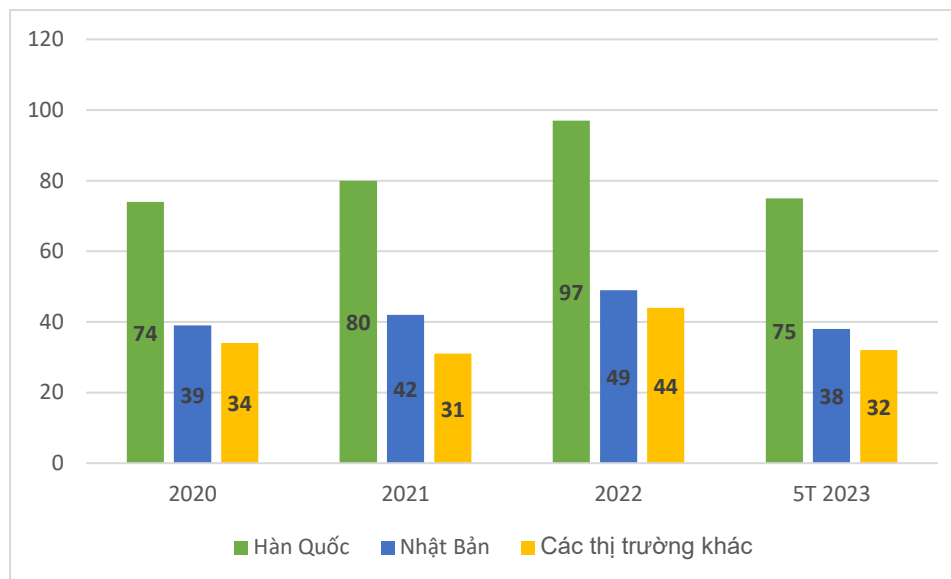
Bảng 2. Số doanh nghiệp xuất khẩu viên nén của Việt Nam từ 2020-5T/2023

Năm	Số DN xuất khẩu
2020	123
2021	125
2022	152
5T/2023	119

Nguồn: Số liệu của Tổng cục Hải quan, tính toán bởi Nhóm nghiên cứu của các HH gỗ và Forest Trends

Số doanh nghiệp tham gia xuất khẩu vào Hàn Quốc lớn hơn nhiều so với số lượng các doanh nghiệp tham gia xuất khẩu vào Nhật Bản (Hình 5). Một trong những nguyên nhân dẫn đến thực trạng này là bởi tiếp cận thị trường Hàn Quốc dễ hơn so với thị trường Nhật.

Hình 5. Số lượng doanh nghiệp xuất khẩu viên nén vào Nhật và Hàn Quốc, 2020 - 5T/2023

Nguồn: Số liệu của Tổng cục Hải quan, tính toán bởi Nhóm nghiên cứu của các HH gỗ và Forest Trends

Động lực và xu hướng xuất khẩu sang Hàn Quốc và Nhật Bản

Thị trường Hàn Quốc

Thông tin chia sẻ từ một số doanh nghiệp xuất khẩu cho thấy tính đến hết 6 tháng đầu năm 2023, lượng viên nén của Việt Nam xuất đi Hàn Quốc đạt khoảng 0,8 triệu tấn. Dự kiến đến hết năm 2023, lượng xuất của Việt Nam vào thị trường này sẽ đạt khoảng 1 - 1,5 triệu tấn.

Việt Nam là nguồn cung viên nén chính cho Hàn Quốc (cung 80% trong tổng nhu cầu sử dụng của thị trường này). Tuy nhiên, hiện nay Hàn Quốc đang đa dạng hóa nguồn cung, bao gồm cả nguồn nhập khẩu từ Nga. Theo một số doanh nghiệp, viên nén từ Nga có chất lượng tốt, giá rẻ. Trước khi xung đột Nga – Ukraina nổ ra mỗi năm Nga xuất khẩu khoảng 3 triệu tấn viên nén ra thế giới, chủ yếu là vào khối EU. Tuy nhiên do xung đột, Nga hiện đang chịu lệnh trừng phạt từ các nước phương tây và các doanh nghiệp viên nén của Nga gặp khó khăn trong khâu xuất khẩu. Trong bối cảnh này, một số doanh nghiệp Nga phải tìm thị trường thay thế, chấp nhận mức giá xuất khẩu rẻ để thâm nhập thị trường. Tuy nhiên, dự kiến sẽ không có sự gia tăng đột biến về lượng viên nén nhập khẩu từ Nga vào Hàn Quốc trong tương lai. Lý do là bởi lệnh trừng phạt áp dụng đối với các mặt hàng xuất khẩu của Nga làm các công ty năng lượng thuộc sở hữu nhà nước và các tập đoàn lớn có tên tuổi của Hàn Quốc từ chối sử dụng viên nén từ nguồn này. Hiện chỉ có một số nhà máy điện có quy mô nhỏ, thuộc sở hữu tư nhân tại Hàn Quốc sử dụng nguồn cung viên nén từ Nga. Do đó, tiềm năng mở rộng thị phần viên nén Nga tại Hàn Quốc không lớn.

Những tháng đầu năm 2023 chứng kiến mức giá biến động rất lớn đối với viên nén Việt Nam xuất khẩu vào Hàn Quốc. Giá nhập xuất khẩu thấp nhất (FOB Việt Nam) giảm xuống chỉ còn 78 USD/tấn (tháng 4/2023). Đây là mức giá được xác định nằm dưới mức giá sản xuất. Điều này làm cho một số doanh nghiệp viên nén Việt Nam đặc biệt là các doanh nghiệp nhỏ không có tiềm lực về tài chính phải ngừng sản xuất. Nhằm giảm thiểu rủi ro cho các doanh nghiệp sản xuất và xuất khẩu, Chi hội Viên nén đã có một số hoạt động thiết thực, bao gồm cả việc kết nối với các doanh nghiệp tại Hàn Quốc nhằm cung cấp thêm thông tin về thực trạng sản xuất. Kể từ sau đó, mức giá xuất khẩu bắt đầu tăng dần. Mức giá tại thời điểm đầu tháng 7 đạt khoảng 110 USD/tấn. Mức giá xuất khẩu vào Hàn Quốc có xu hướng tăng, tuy nhiên hiện chưa có thông tin về tốc độ tăng trong thời gian tới.

Nhu cầu viên nén từ Hàn Quốc đang tăng trở lại. Tuy nhiên, cách thức mua hàng của nhà mua Hàn Quốc hiện thay đổi nhiều. Thay vì mua theo các lô hàng đấu thầu số lượng lớn, các nhà mua tại Hàn Quốc hiện chia nhỏ lô hàng đấu thầu, mua với lượng nhỏ hơn (theo tháng) để giảm áp lực về giá (lượng mua lớn, hàng tồn kho).

Một trong những lý do giá nhập khẩu viên nén từ Việt Nam vào Hàn Quốc đang trên đà tăng là do giá nguyên liệu đầu vào để sản xuất viên nén tại Việt Nam tăng. Hiện nguồn cung từ Việt Nam hiện chiếm 80% tổng lượng nhập của Hàn Quốc. Khác với nguồn nguyên liệu tạo viên nén xuất khẩu sang thị trường Nhật (chủ yếu sử dụng gỗ từ nguồn rừng trồng trong nước, có chứng chỉ FSC), nguồn nguyên liệu cho viên nén xuất Hàn Quốc chủ yếu là các sản phẩm phụ của ngành chế biến đồ gỗ (mùn cưa, dăm bào, đầu mẩu, v.v.). Do các tỉnh miền Đông Nam Bộ là nơi tập trung các doanh nghiệp chế biến đồ gỗ xuất khẩu, các doanh nghiệp viên nén xuất Hàn Quốc cũng tập trung tại vùng này. Thời gian gần đây thị trường đầu ra của các sản phẩm gỗ giảm mạnh, làm nguồn sản phẩm phụ từ chế biến giảm sâu. Trong bối cảnh cầu tiêu thụ viên nén tại Hàn Quốc không giảm, sự sụt giảm nguồn cung nguyên liệu đầu vào cho sản xuất viên nén dẫn tới việc cạnh tranh giữa các công ty sản xuất, đẩy giá nguyên liệu viên nén lên cao.

Thị trường Nhật Bản

Thị trường Nhật Bản có tính ổn định hơn nhiều so với Hàn Quốc, với các đơn hàng dài hạn (hợp đồng mua – bán thường là 10 – 15 năm) hiện được xuất với mức giá dao động khoảng 145 – 165 USD/tấn (FOB Việt Nam). Bên cạnh các hợp đồng dài hạn, một số doanh nghiệp Nhật Bản cũng thực hiện các hợp đồng ngắn hạn với một số nhà cung ứng Việt Nam. Giá các hợp đồng ngắn hạn thường thấp hơn giá của các hợp đồng dài hạn (hiện ở mức khoảng 125 USD/tấn, FOB), với chất lượng tương đương với sản phẩm xuất theo các hợp đồng dài hạn.

Tính đến nay (năm 2023) Việt Nam xuất khẩu khoảng 1 triệu tấn viên nén vào Nhật Bản. Toàn bộ lượng viên nén xuất khẩu đi Nhật đòi hỏi phải có chứng chỉ FSC. Nguyên liệu cho viên nén xuất khẩu đi Nhật là từ nguồn gỗ rừng trồng trong nước, chủ yếu là từ cây keo. Nguồn nguyên liệu này khác với nguồn nguyên liệu tạo viên nén xuất khẩu đi Hàn Quốc.

Cầu viên nén tại Nhật sẽ tăng mạnh trong tương lai. Thông tin từ một số doanh nghiệp cho biết, hiện mỗi năm Nhật Bản sử dụng khoảng 8 triệu tấn viên nén, trong đó 40-50% là vỏ hạt cọ dầu, phần còn lại (50 - 60%) là viên nén từ gỗ. Dự kiến đến năm 2030, nhu cầu viên nén tại Nhật Bản

sẽ tăng lên 20 triệu tấn, trong đó lượng viên nén gỗ sẽ chiếm khoảng 13 – 15 triệu tấn (còn lại là hạt cọ dầu). Nhu cầu viên nén sử dụng tại Nhật sẽ mở rộng trong tương lai. Đây là cơ hội lớn cho các doanh nghiệp Việt Nam, đặc biệt các doanh nghiệp có nguồn nguyên liệu đầu vào ổn định và có chứng chỉ bền vững, có nhà máy sản xuất quy mô, quản lý bài bản.

Cạnh tranh trong tương lai

Ngành viên nén Việt Nam sẽ phải đối mặt với sự cạnh tranh của viên nén từ các nước khác. Khi khủng hoảng năng lượng xảy ra do xung đột Nga – Ukraina, giá viên nén trên thế giới tăng mạnh. Điều này tạo ra làn sóng đầu tư vào sản xuất viên nén ở các nước (và Việt Nam). Hiện đã có một số nhà máy đang hoạt động và một số nhà máy khác sắp hoạt động. Trong tương lai, các doanh nghiệp Việt sẽ phải cạnh tranh với các nhà máy này, đặc biệt là các nhà máy tại Indonesia và Malaysia.

With support from David and Lucile Packard Foundation

